

УДК 78.452

І.Комаревич

ПСИХОТИП СОЛОМІЇ КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ІНДИВІДУАЛЬНУ ХУДОЖНЮ МАНЕРУ

Характеристика психотипів артистичної діяльності віддавна посідає одне з центральних місць у теоріях психології творчості. В цьому зв'язку варто звернутись до деяких теорій, що пов'язують дослідження незвичайних здібностей, таланту і генію (в тому числі й музичних) з конкретними особистісними рисами індивіда (на прикладі С. Крушельницької).

Дослідниками, що займалися питанням висвітлення діяльності та вивчення індивідуальної художньої манери уславленої співачки, є В.Врублевська, С.Павлишин, О.Зелінський, М.Жишкович, Л.Кияновська та ін.

Виклад основного матеріалу. Однією з найважливіших методологічних основ загальної психології є структурна типологія, що розробляє проблеми особистості людини, її «первинних», вроджених властивостей (інтелект, пам'ять, увага, уява, почуття, відчуття, воля тощо) та «вторинних» або соціально-психологічних (комунікабельність, довіра, здатність до лідерства та ін.). З найвідоміших структурних типологій, що ацентують увагу на розробці даного напрямку, слід назвати вчення В.Бехтерова, О.Лазурського, Е.Кречмера, К.Хейманса, У.Шелдона, К.Юнга та ін.

Формула «зрозуміти автора краще, ніж він сам розуміє себе» містить у собі раціональне зерно. Як пише з цього приводу В.Кузнецов: «Мистецтво інтерпретації полягає у вмінні бачити невидиме, непомітне на поверхні, ментальне, а саме побачити те, як певні риси індивідуальності автора тексту, які «нав'язані» йому в процесі виховання або протягом його життя зовнішніми обставинами, зовнішніми умовами його існування, а також внутрішні риси особистості автора тексту, такі як здоров'я, характер, темперамент, сила волі, талант, світогляд, політичні погляди та ін., впливають на характер твору» [7; 63].

Не можна оминати і фізіологічної теорії музичної обдарованості, таланту і геніальності, що представлена, зокрема, роботою учениці та асистентки І.Павлова, М.Блінової «Музична творчість і закономірності вищої нервової діяльності» [1]. Автор стверджує, що досягнути індивідуальності митця допомагає не лише аналіз соціального середовища і обставин особистого життя, але також вивчення роботи мозку, що є предметом фізіології вищої нервової діяльності. Ця наукова концепція, створена російськими вченими І.Сеченовим, І.Павловим і їх послідовниками, отримала доволі об'ємне продовження і досягла важливих результатів, що дозволяє зазірнути і в т.зв. «творчу лабораторію» композитора.

З цією метою в минулому столітті були розпочаті анатомічні дослідження: з'явилися праці про Й.С. Баха, присвячені вивченню гіпсового зліпку з його черепа, а пізніше дослідження про Й.Гайдна, Л. ван Бетховена, Р.Шумана, Р.Вагнера, Й.Брамса, Г.Малера, А.Брукнера та ін. У ХХ столітті фізіологи і психологи вивчали будову мозку і черепа багатьох музикантів-виконавців. Ці дослідження привели до висновку, що існують певні особливості в будові мозку музикантів, вроджені або набуті в процесі музичної діяльності. Однак, як зазначає М.Блінова, «нейродинамічний аналіз творчості композитора – надзвичайно складна форма прояву вищої нервової діяльності, її схематичний розгляд не може мати місця. Але на першому етапі дослідження типології митців без такої «навмисної» схематизації обійтись неможливо» [1; 18]. Хоча Блінова наводить у своїй книзі приклади виключно композиторів, проте насправді з тією ж мірою достовірності можна застосувати її ґрунтовну теорію і для визначення типів співаків на прикладі багатьох геніальних виконавців і, відповідно, застосувати деякі засади цієї теорії для визначення психотипу Соломії Крушельницької.

Можемо також згадати низку досліджень, в яких спеціально висвітлюється

психологічна структура індивідуального творчого процесу. «Різні галузі гуманітарної науки неоднаково підходять до розуміння проблеми творчості, застосовуючи такі класифікації: «діонісійський» та «аполонічний» типи (Ф.Ніцше), типи темпераментів (Е.Кречмер), типи історії наук (М.Фуко), типи авторів як конститутивного моменту художньої форми (М.Бахтін), типологічне вивчення літератури (Ю.Лотман), літературні ролі (Г.Шпет), літературні маски (Л.Гінзбург), поетичні ідіолекти (В.Григор'єв), типи авторської свідомості (І.Роднянська)» [10; 4]. На підставі різноманітних психологічних характеристик О.Катрич обгрунтовує ще «орфічний» тип [6].

Ближче до характеристики психотипів диригента підходить В.Рожок у дисертації «Творчість Стефана Турчака в контексті музично-театральної культури України 60-80-х рр. ХХ століття», в якій виділяє наступні типи диригентів за відношенням «диригент-колектив»: диригент-вождь, диригент-ментор, диригент-батько, диригент-партнер [9].

На цій підставі можемо зробити кілька загальних висновків, вельми істотних для зрозуміння Соломії Крушельницької.

1. Трагування сценічної ролі завжди містить у собі виразний відбиток особистої психограми виконавця. У випадку оперних співаків цей процес набуває ще більшої інтенсивності, оскільки мультиплікується експресією вокалу.

2. Саме ставлення співака до його артистичної діяльності теж суттєво залежить від комплексу психологічних рис його особистості. Наприклад, міри егоцентричної концентрованості на собі, інтелектуального потенціалу, екстравертивності чи інтровертивності.

3. Цей же комплекс особистості формує індивідуальну систему роботи над вокалом, гігієни і етапності праці над роллю.

4. Від психологічного комплексу особистості залежить і здатність до інших видів прояву вокальних здібностей – камерного співу, педагогіки, написання методичних праць тощо.

З огляду на вищевикладене і спираючись на об'ємний інформативно-документальний та фактологічний матеріал, можемо вибудувати достатньо аргументований психологічний портрет С.Крушельницької.

За типом особистості співачка належала до амбівертів, була наділена рідкісною гармонійністю і паритетністю різних полюсів, що проявилась у різного типу узгодженнях, зокрема, інтелект – емоції, сильно-вольові – душевно-вразливі риси, природна і багатогранна взаємодія цих полюсів як найяскравіше виразилась у манері її виконання. Про це свідчить низка категорій-протилежностей, що діалектично співіснували в ній на паритетних началах і дозволяють пояснити надзвичайний діапазон оперних ролей і камерного репертуару співачки: героїка – лірика, епос – драма, історія – сучасність, романтична спрямованість – класична строгість мислення, загострений емоційний тонус – стриманість і благородство почуття, класико-романтичний репертуар – ролі в модерних операх тощо. Весь спектр перерахованих понять-категорій найповніше відображений у багатогранності творчої діяльності Крушельницької. Тут варто врахувати, що вона належала до рідкісного типу оперних співачок, що практично не мали свого спеціального амплуа і однаково впевнено почувались у будь-якому репертуарі.

У спілкуванні з оточенням їй були притаманні розвиненість аналітичної та рефлексивної сфер свідомості, що з віком привели до все більшого зростання критичності і проникливості мислення, незалежність у міркуваннях, свідомо зорієнтованість на естетичні запити соціокультурного середовища.

На її формування як артистки, на нашу думку, найбільше вплинула одна з фундаментальних рис її характеру: цілеспрямованість, чітке і ясне уявлення про те, чого вона прагне, чого і яким способом вона цього повинна досягати. В історії світової культури можемо знайти не так багато прикладів, коли б зовсім молода особа з такою внутрішньою переконаністю, твердістю і осмисленим, навіть доволі раціонально вирахованим підходом

прямувала би до своєї мети – всупереч усім перешкодам зовсім несприятливим зовнішнім обставинам. Адже сам смисловий ряд: «кар'єра оперної артистки для дочки греко-католицького священика кінця XIX століття» у свідомості представників тогочасного галицького суспільства сприймався як виключно абсурдний. Соломія Крушельницька, поза сумнівом, усвідомлювала всі можливі наслідки свого кроку і всі жертви, на які їй доведеться задля цього піти. І тим не менше – нічого не похитнуло її у намірах вийти на велику сцену. «Здобути, або дома не бути» [4] – такий девіз обрала собі Соломія.

Можна би окреслити такий тип особистості, як «синдром Бетовена», тобто потребу у творчому мистецькому музичному самовираженні настільки непереборно сильну, що вона перемагає будь-які об'єктивні перешкоди, навіть такі, що вимагають надзусиль. Згаданий синдром для свого утворення навіть у надзвичайно талановитих індивідів потребує наступних елементів психограми, що впливають із названої цілеспрямованості і являють собою її найвищий рівень.

– Самопошвята – аж до радикальної зміни традиційної постави.

– Самоорганізація, що є наслідком неустанної концентрації на своїй меті: «Коли публіку обманиш раз, два, вона вже більше ніколи тобі не повірить», зауважила якось Соломія з приводу невідповідного виступу одного талановитого артиста. До кожної ролі Крушельницька готувалася дуже старанно. Щоб розучити партію, її досить було переглянути ноти, які вона читала з листа, як хтось інший читає друкований текст. Напам'ять партію вивчала за 2-3 дні. Та це було тільки початком роботи над роллю. Головне – осмислити образ, як-то кажуть «вспівати» його, а для цього потрібно було більше часу.

У день перед виступом Крушельницька майже ні з ким не розмовляла, не приймала гостей. Вона вся входила в свою роль, зживалася з нею. Незадовго перед від'їздом до театру артистка в пам'яті проходила всю оперу.

– На службу своєму артистичному проповідництву Крушельницька з незмінним блиском залучає, крім чудових вокальних даних, тонку інтуїцію і глибоке проникнення у зміст творів; хвилюючу чуттєвість, підкріплену шляхетність стилю; безпомилкове розуміння смаків публіки, який вона, однак, не пропонує нічого такого, що не відповідало б притаманному її стилю виконання. Співачка причаровує слухачів магічною силою впливу, натхненним обличчям, на якому відбиваються водночас ніжні музичні співзвуччя і потаємні рухи її душі [11; 140].

– Самоконтроль і самокритичність, необхідні для досягнення найвищого рівня в обраній «сродній праці».

Як розповідала О.Охримович: «Завжди чомусь відчувала якесь незадоволення собою. Надзвичайно переживала, коли на її [С.Крушельницької] думку, те чи інше місце у якійсь партії не вдавалося. І це тоді, коли всі навколо захоплювалися її виконанням... Коли вважала, що нетвердо знає роль, або не уявляє добре епоху, в якій відбувається дія, або хоч би, наприклад, лібрето викликало деякий сумнів, вона нізачо не виступала в такій опері. Консультувалася у знавців, бувало, що й за останні гроші їхала з цією метою за кордон, працювала в бібліотеках, архівах... Соломія могла знати роль прекрасно, могла виступати у ній вже кільканадцять разів, однак до кожного виступу готувалася так, наче виконувала цю партію вперше... Мала свій підхід до трактування того або іншого музичного твору, що треба сказати, подобалося не всім диригентам, режисерам. Але ж коли Соломія була переконана у своїй правоті, вона ні перед ким не поступалася і наполягала на своєму» [3; 24-25].

Якось С.Крушельницьку запитали, чи не сумує вона за сценою, на що співачка відповіла: «звичайно, хотілося б і надалі виступати, дарувати людям радість зустрічі з великим мистецтвом, – але закон природи не щадить нікого. Я рада, що можу передати хоч частину свого досвіду і мистецького горіння молодим виконавцям, у голосі і виконанні яких я житиму й далі» [12; 262-267].

Цей провідний стрижень характеру С.Крушельницької підтверджується як численними

загальновідомими фактами її біографії, так і власними висловлюваннями співачки. В цілості якщо подати комплекс фактів біографії, що окреслює провідний стрижень характеру видатної артистки, завдяки якому можна розкрити внутрішні механізми її артистичної діяльності і осягнення найвищого рівня мистецьких інтерпретацій.

Наступною важливою рисою характеру Соломії Крушельницької вважаємо її непересічний загальний і суто музичний інтелект і водночас – інтелігентність. Як відомо, ці два прояви розумової діяльності індивіда близькі, але не тотожні.

У XIX – початку XX ст. основний акцент у тлумаченні «інтелігентності» все ж ставився на приналежність до групи осіб не фізичної, розумової праці, осіб, що велике місце у системі своїх життєвих цінностей відводили духовним ідеалам.

У сучасному етико-філософському ключі поняття «інтелігентності» має доволі широкий спектр тлумачень, перебуває у розмаїтті поглядів і підходів. Так, у великому тлумачному словнику сучасної української мови воно трактується як властивість за значенням інтелігентний. В свою чергу «інтелігентний» розкривається як – «розумово розвинений, освічений, культурний» [2; 508].

Філософський словник визначає поняття «інтелігенція» як мисляче ядро «освіченого прошарку» або «освіченого класу» суспільства, яке характеризується великою розумовою, естетичною та моральною активністю, ініціативою та творчістю [13; 210].

У педагогічному словнику «інтелігентність» представлена як сукупність особистісних якостей індивіда, що відповідають найвищим соціальним (і національним) очікуванням, які ставляться передовою частиною суспільства переважно до осіб, зайнятих розумовою працею й художньою творчістю [14; 147]. Тобто в сукупності «інтелігентність» включала в себе значення приналежності до певної суспільної групи, значення формальної освіченості та універсально етичне значення.

За визначенням сучасних психологічних джерел, «Інтелігентність (лат. – розуміючий, мислячий) – система особистісних властивостей індивіда, притаманних (згідно з соціальними очікуваннями) найкращим представникам суспільства, які зайняті розумовою працею і є носіями культури. До інтелігентних належать такі риси: загострене почуття соціальної справедливості; належність до надбань національної і світової культури; підпорядкованість велінню сумління, а не зовнішнім ситуативним вимогам; тактовність і особиста порядність; здатність співпереживати; світоглядна визначеність і глибина розуміння, якій притаманні терпимість до особистої думки інших людей» [5].

На підставі поданих дефініцій робимо висновок, що не обов'язково людина, яка володіє навіть потужним інтелектом, має бути настільки ж інтелігентною і навпаки. До психологічного портрету Соломії Крушельницької належали як гострий розум, так і специфічний музичний інтелект та інтелігентність є тому її філософсько-психологічному сенсі, на який вказують сучасні дослідники, а також допитливість, самокритицизм, вміння схопити головне в кожному явищі, змодельовати оптимальний вихід із кожної ситуації і знайти підхід до кожної особи, вміти однаково вільно спілкуватись як із коронованими особами і міністрами, так і з селянами чи покоївками. В багатьох джерелах наводиться факт її виступу перед російським царем, у часі якого вона не тільки зуміла проявити свою національну свідомість (на цьому якраз наполягають всі біографи!), але зробила це настільки інтелігентно і вишукано, що нікого не уразила і не викликала найменшого невдоволення порушенням ригористичного придворного етикету.

Для розуміння її художнього феномену ця риса характеру видається однією з основоположних, оскільки пояснює багато специфічних прикмет не лише її життєтворчості, але й засади художнього мислення, ставлення до професії, прояву професіоналізму в різних аспектах суспільно-творчої діяльності:

- до найдрібнішої деталі опрацьовану систему підготовки ролей;
- здатність з однаковим успіхом виконувати найрізноманітніші за стилем і історичною епохою партії;

– попередньо їх ретельно опрацювати і з повним розумінням сутності авторського стилю;

– заняття зі студентами, хоч і протягом нетривалого часу викладання в Львівській державній консерваторії ім. М.Лисенка, особливо щодо розуміння стилю твору.

Ця властивість її особистості – досконале поєднання інтелекту й інтелігентності – пояснює, чому Соломія Крушельницька була однією з нечисленних світових співачок з абсолютно універсальним амплуа, причому неможливо визначити, в яких ролях і яких національних школах, стилях, епохах вона захоплювала більше: в італійських, німецьких, польських, російських чи французьких операх, ліричних чи драматичних ролях, романтичних чи модерних, експресіоністських чи веристських драмах. Тільки володіючи потужним інтелектом, здатністю раціонально розкласти будь-який стиль на його сутнісні елементи, можна було вибудувати цілісну концепцію оперної партії таким чином, щоб знайти ідеальну точку перетину переконливості емоційно-психологічного образу, живої людини з усіма її пристрастями, одкровеннями, піднесеннями і стражданнями – і умовності, специфічності відображення світу у будь-якому художньому стилі.

Важливими рисами характеру, відзначеними всіма, хто особисто знав співачку чи навіть принагідно з нею спілкувався, були гідність і незалежність, що проявлялись у всьому, а найяскравіше – в радикальних життєвих ситуаціях і вербально фіксувались у багатьох джерелах: у листах, особистих судженнях у спілкуванні, в інтерв'ю, у всьому комплексі поведінки при зустрічах. Ці властивості характеру Соломії Крушельницької проявлялись упродовж її всього тривалого і драматичного життя постійно, тут можна б теж навести десятки прикладів, але згадаємо лише кілька найпромовистіших:

1. Її поставу щодо маломістечкових пересудів у ранній юності, оскільки консервативне галицьке середовище аж ніяк не акцептувало її артистичних замилювань.

2. Її поведінку у Варшаві в 1901-1902 рр. у зв'язку з кампанією, яку підняли проти неї в пресі конкуренти і заздрісники. Гідність і спокій, що проявила тоді співачка, може служити прикладом справді високої інтелігентності.

3. Її позицію щодо більшовицького режиму в останні роки життя і незалежність у декларуванні своїх переконань.

4. Ці риси: незалежність, витримка, гідність, дистанційованість від будь-яких дріб'язкових претензій, провокацій чи відвертих наклепів, можна об'єднати – крім поняття «інтелігентності» – ще й поняттям «внутрішньої свободи». Цей стан душі ідеально коригується з самопосвятою обраній меті і пояснюється як вільний вибір тієї справи, заради якої здійснюється регулювання (саморегулювання) всього життєвого укладу і встановлюються суворі норми відповідальності.

Увесь поданий комплекс дозволяє визначити переважаючий творчий психотип С.Крушельницької як «аполонічний», тобто, за Ф.Ніцше, той, в якому провідним виявляється прагнення досягти досконалої гармонії і точності співвіднесення всіх складових елементів художнього цілого. Якщо розглянути головні риси аполонічного і діонісійського начал, які Ніцше виділяє як дві основні форми пізнання і художнього відображення світу, то «Аполонічне начало – раціональне – міра, золота середина – ілюзорно-оптимістичне – стан спокою – індивідуальність; Діонісійське начало – ірраціональне – безмірне буйство – трагіко-героїчне – порушення спокою, неспокій, невдоволеність – знищення всякої індивідуальності через містичну єдність» [8; 68].

Безперечно, в індивідуальному виконавському стилі С.Крушельницької переважало перше начало, адже інтуїтивне, стихійне спонтанне світовідчуття в неї завжди виявлялось підпорядкованим строгому контролю художнього ratio. Такий тип митців характеризує багатовекторність художньо-образної парадигми, схильність до апробування різних художніх моделей, мобільне реагування на різні естетичні інновації. Митці аполонічного типу – як Соломія Крушельницька – відповідно, рідко проявляють консерватизм чи однобічність смаків, прив'язаність до якогось даного амплуа. Сама співачка неодноразово

наголошувала необхідність ретельно «перестудіювати», «вивчити», «вникнути в суть» стилю композитора, в опері якого вона повинна була виступати. Навіть більше – її цікавила вся сукупність його творчості, увесь контекст, в якому він сформувався.

Узагалі, за своєю незвичайно широкою і різноманітною сферою духовних інтересів і здатністю глибоко, влучно і критично висловлюватись не лише на музичні, але й численні інші теми, що були актуальні в духовному світі її часу, С.Крушельницька далеко переростала більшість сучасних їй співачок і дорівнювала провідним філософам та мислителям, з якими могла розмовляти на рівних.

Розгляд характеристичних рис, що складають індивідуальну психограму Соломії Крушельницької, мав на меті застосувати постулати провідних на сьогодні світових теорій психології творчості щодо мистецької діяльності однієї з найвидатніших представниць національної культури. Адже загальні засади психологічних основ творчого процесу здебільшого проектуються на приклади представників всіх європейських національних шкіл – крім української. Тож на прикладі такої неординарної особистості як С.Крушельницька можна показати, наскільки цікавим, повчальним і природним у руслі дослідження психології творчого процесу європейської традиції є український соціум.

Застосування психологічного аналітичного інструментарію допоможе глибше застановитись над багатьма загальновідомими подіями і мистецькими зверненнями Соломії Крушельницької, зняти з них наліт констатації фактів і спробувати представити деякі «приховані механізми» поведінки, життєтворчості співачки. І таким чином найбільш природно проникнути в глибинні пласти її творчого процесу, що для артиста-виконавця, який творить художній образ в часі, тут і тепер, має надто потужний психологічний імпульс, щоби його поминути.

Список використаної літератури

1. **Блинова М.П.** Музыкальное творчество и закономерности высшей нервной деятельности / М.П. Блинова. – Л.: Музыка, 1974.
2. **Бусел В.Т.** Великий тлумачний словник сучасної української мови / В.Т. Бусел. – К.: Перун, 2005.
3. **Герета І.П.** Музей Соломії Крушельницької: Нарис-путівник / І.П. Герета. – Л.: Каменярь, 1978.
4. **Листи до М.Павлика, що знаходиться в Меморіальному музеї С.Крушельницької м. Львів.**
5. **Інтелігентність.** – Режим доступу: // <http://psychologiya.org.ua>
6. **Катрич О.** Стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) / О.Катрич. – К.-Дрогобич: Відродження, 2000.
7. **Кузнецов В.Т.** Герменевтика и гуманитарное познание / В.Т. Кузнецова. – М., 1991.
8. **Культурология:** Учебник для студ. тех. вузов / Под ред. Н.Г. Багдасарьян. – М.: Высш. школа, 1999.
9. **Рожок В.І.** Творчість Стефана Турчака в контексті музично-театральної культури України 60-80-х рр. ХХ століття: автореф. дис... д-ра мистецтв.: 17.00.03 / В.І. Рожок. Нац. муз. академія України ім. П.Чайковського. – К., 1997.
10. **Руссова С.М.** Типологія образу автора в ліричному тексті (на матеріалі російської та української поезії ХХ століття): автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.01.06 / С.М. Руссова. НАН України. Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка. – К., 2003.
11. **Соломія Крушельницька.** Спогади. Матеріали. Листування. – У 2-х т. – Т. 2. Спогади / Вступ. ст.; Упор. і прим. М.Головащенко. – К.: Муз. Україна, 1978. – 448 с.
12. **Соломія Крушельницька.** Шляхами тріумфів: Статті та матеріали / Упоряд. П.Медведик, Р.Мисько-Пасічник. – Т.: Джура, 2008. – 392 с.
13. **Философский энциклопедический словарь** / Гл. ред. Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев. – М.: Сов. энциклопедия, 1983.

14. *Етимологічний словник української мови*. – У 7 т. / Укл. Г.В. Болдирев, В.Т. Коломієць, А.П. Критенко та ін.; Редкол.: О.С. Мельничук (гол. ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1985. – Т. 2.

Резюме

Неймовірно сильний, врівноважений і цілеспрямований характер яскраво виражається в оперних ролях С.Крушельницької. На здатність Крушельницької не лише перевтілюватись щоразу в іншого персонажа, але й розкривати його емоційний світ з надзвичайною переконливістю і пристрасністю звертають увагу всі рецензенти. Якщо б зробити психологічно окреслену вибірку рецензій і оцінок виступів С.Крушельницької, то найчастіше зустрічатимуться епітети і порівняння: «сильна натура», «емоційно вражаюча», «драматична актриса» тощо.

Ключові слова: Соломія Крушельницька, психотип, психологія, діяльність, дослідження.

Summary

Komarevych I. Psycho-type of Solomiya Krushelnytska and its impact on individual artistic style

Incredibly strong, balanced and focused clearly reflected in cast in the opera Salome Krushel'nyts'koi. The ability Krushelnyts'koi not just transform into a different person each time, but also reveal his emotional world with extraordinary conviction and passion pay attention to all the reviewers. If you have done psychologically-defined sample reviews and ratings career Salome Krushel'nyts'koi, most often meet epithets and comparisons, «strong nature», «emotionally impressive», «dramatic actress» and the like.

Key words: Salome Crushelnytska, psycho, psychology, activism, research.

Аннотация

Невероятно сильный, уравновешенный и целеустремленный характер ярко выражается в оперных ролях Соломии Крушельницкой. На способность Крушельницкой не просто перевоплощаться каждый раз другого персонажа, но и раскрывать его эмоциональный мир с необычайной убедительностью и страстностью обращают внимание все рецензенты. Если бы сделать психологически очерченную выборку мнений и оценок выступлений Крушельницкой, то чаще встречаются эпитеты и сравнения: «сильная натура», «эмоционально впечатляющая», «драматическая актриса» и т.п.

Ключевые слова: Соломия Крушельницкая, психотип, психология, деятельность, исследования.

Надійшла до редакції 25.09.2013 р.